– Питання біоіндикації та екології. – 2008. – Вип. 13, № 2 –

– РЕФЕРАТИ –

УДК 574+504.54:581.524:630*16

Назаренко Н.Н., Лоза І.М. Кількісний аналіз горизонтальної структури нижніх ярусів лісових екосистем на осолоділих ґрунтах // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 3–9.

Охарактеризована горизонтальна структура нижніх ярусів лісових екосистем на осолоділих ґрунтах з використанням комбінованого методу блоків та головних компонент. Розраховані достовірні багатовидові мозаїки за різних масштабів, проведена оцінка просторової організованості на рівні нижніх ярусів. Показана специфічність просторової організованості лісів на осолоділих ґрунтах.

Бібл. 9. Рис. 2.

УДК 571.524

Шанда В.І., Хлизіна Н.В. Біохімічні зв’язки в біогеоценозах // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 10–19.

В системі взаємообумовленого існування організмів у біогеоценозах універсальними є біохімічні зв’язки на основі екологічно полі- функціональних речовин, що виділяються організмами в процесі життя та посмертного розкладання. Ці взаємозв’язки формують специфічні біохімічні ланцюги та сіті (мережі), які поєднують трофічні пасовищні та детритні системи (сіті).

Бібл. 19.

УДК 631.42

Булейко А.А. Оценка микроморфологических свойств эдафотопов терновниковых ценозов (*Prunus spinosa* L.) // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 19–28.

Розглядаються екологічні властивості едафотопів під чагарниковими ценозами терну (*Prunus spinosa* L.). Основна увага приділяється мікроморфологічним властивостям едафотопів під чагарниковими ценозами терну.

Бібл. 13. Рис. 2.

– Питання біоіндикації та екології. – 2008. – Вип. 13, № 2 –

УДК 581.524

Хлизіна Н.В. Теоретичні питання аналізу серійних рослинних угруповань і їх ценопопуляцій // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 29–39.

Серійні рослинні угруповання та їх ценопопуляції відзначаються значною невпорядкованістю своєї структури та динаміки, екологічним поліморфізмом, загально обумовленим розвитком. Природному заростанню антропно та техногенно порушених земель (сингенезу) властивими є неспецифічні та зонально обумовлені закономірності розвитку в напряму більш або менш стабільного стану. Відтворення рослинності є дискретним процесом, з певними стадіями та фазами, що складаються з різнотравних серійних рослинних угруповань, що послідовно змінюються.

Бібл. 12.

УДК: 582.916.31:632.152:911.375

Нємченко М. В. Пилозатримуюча здатність листків дерев *Catalpa bignonioides* Walt. і *Catalpa speciosa* Ward. в урбанотехногенних умовах зростання // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 39–46.

Досліджена пилозатримуюча здатність листків *Catalpa bignonioides* Walt. і *Catalpa speciosa* Ward. в урбанотехногенних умовах існування. Листки цих видів осаджують пил дещо більше, ніж аборигенні види. Пилозатримуюча здатність *Catalpa speciosa* більша, ніж у *Catalpa bignonioides*.

Бібл. 12. Рис. 1. Табл. 1

УДК: 581.524

Євтушенко Е.О., Шанда В.І. До екологічних основ землеробства та рослинництва // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 46–53.

Розглянуті основні теоретичні підходи до формулювання адаптивних рослинництва та землеробства з загальноекологічних позицій визначають необхідність їх подальшого вивчення та обґрунтування в якості базових методологій отримання сільськогосподарської продукції в майбутньому.

Бібл.15.

УДК 574.4

Дідур О.О. Мікоризні явища у вільхи чорної // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 53–62.

Розглянуто літературні відомості щодо утворення на коренях вільхи чорної симбіозу з актиноміцетом. Оцінено масштаби накопичення у вільхових лісах Присамар'я Дніпровського жовен із бульбочок з нітрогенфіксуючими мікроорганізмами.

Бібл. 36. Табл. 1. Рис. 2.

УДК 574:504.054

Бессонова В.П., Зайцева І.А. Вміст важких металів у листі дерев і чагарників в умовах техногенного забруднення різного походження // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 62–77.

Досліджено накопичення важких металів (Fe, Mn, Zn, Cu, Mo, Pb) у листках деревних рослин, що ростуть на території промислових підприємств різних галузей виробництва. Встановлено кількісні зміни вмісту важких металів в листках в залежності від типу виробництва і видової специфіки досліджуваних рослин. Визначено види рослин, які характеризуються високим коефіцієнтом відносного накопичення важких металів. Отриманні дані можна використовувати як базові для моніторингу забруднення промислових зон міста, а також для створення санітарно-гігієнічних насаджень в умовах техногенного забруднення.

Бібл. 15. Табл. 7.

УДК 581.132. 577.151

Приймак О.П. Вплив полістимуліну К на фотохімічну активність хлоропластів деяких видів декоративно-квітникових рослин за умов забруднення викидами автотранспорту // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 78–87.

Дія інгредієнтів автотранспортних викидів негативно позначається на фотохімічній активності хлоропластів квіткових рослин *Begonia* × *semperflorens* hotr., *Petunia hybrida* hotr. і *Tagetes patula* L. Їх обробка полістимуліном К за

цих умов підвищує фотохімічну активність хлоропластів щодо необроблених рослин.

Бібл. 21. Рис. 3. Табл.2

УДК 581.4/.9:574.24

Яковлєва-Носарь С.О. Вплив важких металів і кислих газів на початкові стадії розвитку *Robinia pseudoacacia* L. у модельних експериментах // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 87–104.

Досліджено вплив важких металів (Fe^{2+} 40 мг/л, Cr^{6+} 7 мг/л) і газації хлороводнем (300 мг/м^3) окремо та їх сумісної дії на енергію й динаміку проростання насіння *Robinia pseudoacacia* L., а також на ростові процеси вегетативних органів проростків цього виду.

Бібл. 48. Табл. 3. Рис. 3.

УДК: 630.27:632

Бессонова В.П., Глубока В.М. Вплив омолоджуючої обрізки на ураженість хворобами деревних рослин в умовах дії автомобільних викидів // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 105–112.

Досліджено вплив омолоджуючої обрізки на фітосанітарний стан деревних рослин в умовах промислового міста. Встановлено, що рослини після даної агротехнічної процедури значно більше уражувались дереворуйнівними грибами та грибами, що викликають різні види пошкоджень листків.

Бібл. 4. Табл. 3. Рис. 2.

УДК 595.789+591.5

Голобородько К.К. Склад і структура топічних угруповань синявців (*Lepidoptera: Lycaenidae*) степового Придніпров'я // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 113–121.

За результатами досліджень топічних особливостей *Lycaenidae* степової Придніпров'я була встановлена певна топічна структура, що складається з десяти угруповань. За власними спостереженнями автора та з урахуванням

літературних джерел було надано оцінку чисельності всім 38-ми зареєстрованим видам *Lycaenidae* степового Придніпров'я.

Бібл. 15. Табл. 1. Рис. 1.

УДК 592:615

Кульбачко Ю.Л., Гассо В.Я. Накопичення важких металів ґрунтовими безхребетними різних функціональних груп у зоні дії марганцевої збагачувальної фабрики // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 121–130.

В роботі розглядається накопичення заліза, марганцю, міді, цинку, нікелю, свинцю та кадмію представниками трофічних груп (фітофаги, зоофаги, сапрофаги) ґрунтових безхребетних. Розраховано індекс біологічного накопичення важких металів для представників трофічних груп. Досліджено вміст мікроелементів у верхньому шарі ґрунту – підстилці.

Бібл. 9. Табл. 1.

УДК 576.895.122

Шендрик Л.І. Роль біотичних чинників у епізоотології фасціольозної інвазії в худоби // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 130–136.

Доведено, що ступінь зараженості великої рогатої худоби фасціольозом залежить від масовості та часу появи на пасовищах молюсків, господарів личинкових стадій *Fasciola hepatica*.

Бібл. 7. Табл. 2.

УДК 576.895.132

Бойко О.О. Сезонна динаміка контамінації пасовищ на території Дніпропетровської області інвазійними стадіями нематод підрядів *Strongylata* і *Rhabditata* // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 136–142.

Підтверджено неблагополуччя пасовищ щодо гельмінтозів великої рогатої худоби на території Дніпропетровської області в період випасання та в

стійловий період. У пробах ґрунту виявлені личинки семи родів нематод: *Strongyloides, Dictyocaulus, Haemonchus, Bunostomum, Chabertia, Nematodirus, Oesophagostomum*. Доведено існування залежності рівня зараження горизонтів ґрунтів інвазивними личинками від кліматичних умов району дослідження.

Бібл. 11. Рис. 1.

УДК: 595.421:599.742.1–9(252.2:282.247.32)

Горбань В.В., Воронова Н.В., Лугінін М.С. Трофічні зв'язки іксодових кліщів з їх тваринами-годувальниками в зоні степового Придніпров'я // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 143–151.

Були розглянуті трофічні зв'язки іксодових кліщів з тваринами-годувальниками в степовій зоні Придніпров'я. Проаналізова загальна тенденція динаміки чисельності іксодових кліщів та мишовидних гризунів за останні півстоліття.

Бібл. 10. Рис. 8.

УДК 502.31:502.743:591 – 2/ - 9

Корж О.П., Фролов Д.О. Зоокультура як наукова основа збереження рідкісних та зникаючих видів // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 151–157.

Зникнення багатьох видів тварин пов'язане з їх неспроможністю реалізувати свій репродуктивний потенціал. У цьому випадку використання методів зоокультури дозволяє компенсувати природне відтворення, підтримуючи рівень природних популяцій на відповідному рівні.

Бібл. 7.

595.727:591.5(477.64)

Гришукова Т.Ю. Фауна та екологічний розподіл саранових (*Orthoptera*, *Acrididae*) Запорізької області // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 157–162.

На основі досліджень вперше вивчено видовий склад і розподіл саранових Запорізької області. Список включає 18 видів. Виділено 3 екологічних

угруповання, які належать до різних асоціацій. Зареєстровані види саранових відносяться до 5 життєвих форм, серед яких домінують злакові хортобіонти.

Бібл. 9. Табл. 1.

УДК 669.5:61

Григорова Н.В. Стан панкреатичних острівців мишей і щурів при введенні сульфату міді тваринам, отримавшим алоксан // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 163–169.

Дослідження впливу сульфату міді та алоксану на інсулярний апарат були проведені на мишах і щурах. Після ін'єкції алоксану спостерігалось вибіркове пошкодження панкреатичних клітин В. Тяжкість пошкоджень цих клітин підсилювалась при введенні сульфату міді алоксановим тваринам.

Бібл. 20. Табл. 2.

УДК 669.5:61

Єщенко Ю.В. Вміст цинку в клітинах щурів при комбінованій дії температурного та хелатуючого факторів // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 169–174.

При введенні щурам дитизону та 8-(п-толуолсульфоніламіно)-хіноліну вміст цинку в клітинах знижується. Дефіцит даного металу в них підсилюється в випадку попереднього охолодження та перегрівання тварин.

Бібл. 15. Табл. 2.

УДК:577.27:57.034:502.3(477)

Колісник Н.В., Качанова Ж.С., Новикова К.В., Сенченко А.С. Активність фосфатаз лейкоцитів крові осіб, що мешкають в умовах тривалого техногенного навантаження (у окремі місяці року) // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 175–182.

З використанням методів цитохімії встановлена залежність активності кислої й лужної фосфатаз нейтрофілів (КФн, ЛФн) і кислої фосфатази лімфоцитів (КФлф) крові від сезону року. Параметри річного ритму коливань досліджуваних фосфатаз у працездатних особ практично ідентичні. Амплітуда

коливань активності КФн склала 50 %, КФлф і ЛФн – 60 % від їхніх середньорічних значень. Максимум активності ферментів – грудень – січень, мінімум – липень – серпень. Форма кривої річного ритму ферментів відрізнялася від синусоїдальної. Активність КФн в у.о. в 1,3–1,5 рази вище за активність КФлф і ЛФн. Позитивна кореляція активності КФн та КФлф виявляється протягом року, але у червні – серпні вона має функціональний характер.

Бібл. 15 Табл. 2. Рис. 1.

УДК 614.777(477.61)

Ситник С.А. Фізіологічна повноцінність питної води міста Луганська // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 183–191.

Проаналізовано фізіологічну повноцінність питної води централізованого водопостачання міста Луганська. Визначено загальну мінералізацію, вміст сульфатів, хлоридів, кальцію, магнію, фторидів, відносно українських та міжнародних вимог. З'ясовані перевищення загального вмісту мінеральних компонентів та значне перевищення концентрації кальцію, відносно вимог ВООЗ. Відмічено вміст фторидів, що не відповідає біологічним потребам організму.

Бібл. 11. Рис. 1.

УДК 504.3.054

Гагара В.Ф., Капелюш Н.В. Основні напрями в сфері охорони атмосферного повітря Запорізької області // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 191–196.

У 2006 р. рівень забруднення атмосферного повітря Запорізької області складав 9,6 т/км^2 забруднюючих речовин, а обсяги викидів на кожного мешканця області досягли 205,9 кг. Для вирішення питань щодо покращення екологічної ситуації в галузі охорони атмосферного повітря необхідно удосконалення законодавчої та нормативної бази. Політика Запорізької області з охорони атмосферного повітря повинна бути спрямована на скорочення

об’ємів викидів забруднюючих речовин від стаціонарних і пересувних джерел. Необхідне впровадження нових, більш екологічно безпечних промислових технологій, технічне переобладнання підприємств, обладнання очисними спорудами викидів газоподібних сполук переважної більшості підприємств та інші екологічні заходи.

Бібл. 4.

УДК 504.75.05

Важненко О.В. Комплексна оцінка забруднення атмосферного повітря м. Запоріжжя // Питання біоіндикації та екології. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 196–203.

Була проведена комплексна оцінка забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств м. Запоріжжя. Виявлено, що в умовах техногенно навантаженого повітряного басейну м. Запоріжжя, основний вплив на здоров’я населення здійснює група сполук, яка не співпадає з речовинами, які вносять основний вклад у загальні обсяги викидів в атмосферу.

Бібл. 10.